

הגמרא (מגילה יד ע"א) מבארת דו שיח שהתקיים בן דוד המלך לאביגיל (שמואל א פרק כה) לאחר שאנשי דוד ביקשו אוכל, ונבל הכרמלי מסרב, ודוד מבקש להמיתו כמורד במלכות, ואילו אביגיל מנסה להניא את דוד ממעשה זה, וכך דברי הגמרא :

אביגיל - דכתיב והיה היא רכבת על החמור וירדת בסתר ההר. בסתר ההר? מן ההר מיבעי ליה! אמר רבה בר שמואל: על עסקי דם הבא מן הסתרים. נטלה דם והראתה לו. אמר לה: וכי מראין דם בלילה? - אמרה לו: וכי דנין דיני נפשות בלילה? - אמר לה מורד במלכות הוא, ולא צריך למידייניה. - אמרה לו: עדיין שאול קיים, ולא יצא טבעך בעולם. - אמר לה: וברוך טעמך וברוכה את אשר כלתני [היום הזה] מבוא בדמים. דמים תרתי משמע!

טענת אביגיל לדוד "עדיין שאול קיים, ולא יצא טבעך בעולם", השאלה מדוע דוד לא יכול לדון את נבל כמורד במלכות, האם הוא איננו מלך כי שאול קיים, או שמא יש דבר אחר "שלא יצא טבעך בעולם" מה המשמעות המעשית וההלכתית של מושג זה.

בעל השאגת אריה בספרו גבורת ארי (יומא כב ע"ב) כותב כיוון שדוד נמשח הרי הוא כמלך אע"פ ששאול קיים אלא הבעיה בפרסום העניין שלא נודע הדבר ברבים:

ואפשר שממשיחת דוד ואילך לא היה לשאול דין מלך כדאמרינן בפרק ג' דמגילה דאמר דוד על נבל מורד במלכות הוא ולא צריך למידייניה ואפילו אביגיל שהשיבה לדוד עדיין שאול קיים ולא יצא טבעך בעולם לאו למימרא דלא היה לדוד דין מלך בעוד שאול קיים אלא מלתא בעלמא קאמר ליה **דכיון דלא יצא טבעך בעולם ועדיין אין הכל יודעין שאתה נמשח כבר למלך שהרי משחו בהסתר** כדכתיב ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך לאמר לזבוח לה' באתי שלא למשוח מלך מפני אימת שאול ואם תהרוג את נבל יאמרו עליך שאתה רוצח ...

לשיטתו גם לדוד יש דין מלך וגם לשאול, הבעיה היא הנראות שלא יודעים כולם שדוד הוא מלך ולכן יראה הדבר כרצח לא כדין מלך שהורג מורד במלכות.

לעומתו ר' יהודה ב"ר שמואל רוזאניס (רוזנס) בספרו פרשת דרכים (דרך המלך - דרוש יא) סובר שזהו שורש המחלוקת בין דוד לאביגיל האם חל עליו דין מלך בגלל ששאול עדיין קיים:

נמצינו למדין, שאביגיל ודוד היו חלוקין בדין. שדוד היה סבור דמשעה שנמשח ע"י שמואל יש לו דין מלך ואף שעדיין שאול קיים, **ואביגיל סוברת שאין לו דין מלך אף שכבר נמשח ע"י שמואל מאחר שעדיין שאול קיים.**

בדרך שונה במקצת מהשאגת אריה, מסביר החיד"א בספרו אהבת דוד (דרוש ה - שבת זכור) שעיקר הטענה של אביגיל לדוד היא בכך, שמצד הדין כיוון שנמשח הרי הוא מלך לכל דבריו אלא הבעיה כאן שלא כולם יודעים את זה ולכן לא מחשיבים אותו כמלך ולכן אין כאן מורד במזיד אלא בשגגה:

והכא אמר לאביגיל דנבל מורד במלכות והשיבה עדיין שאול קיים ולא יצא טבעך בעולם כלומר איברא מלכא את כי שמואל הנביא ע"ה משחך ומעת שנמשחת אתה הוא מלכנו. אמנם לענין מורד במלכות לישר"י לן מר דעדיין שאול קיים ולא יצא טבעך. **והמורד שוגג הוא כי הוא רואה שאול מחזיק במלכותו ואתה נדחף ובורח ממנו ואינו חייב מיתה.** וכשראה דהע"ה שאביגיל מודה במלכותו רק טוענת לפטור לנבל דלא יצא טבעו...

מחלוקת דוד ואביגיל - מאמתי מתחילה המלכות ?

רבני מרכז תורה ומדינה

מגילה דף יד ע"א וע"ב

השלכות רבות לדיון הנ"ל למעמדו של מלך ב"תקופת הביניים" בה נמשח אבל עדיין לא יצא טבעו
דהיינו לא התבססה מלכותו כפי שכותב הרמב"ם (ה' גולה ואבדה פ"ה הי"ח) שמטבע של המלך
מראה על שילטונו בפועל :

**במה דברים אמורים במלך שמטבעו יוצא באותן הארצות שהרי הסכימו עליו בני אותה
הארץ וסמכה דעתן שהוא אדוניהם והם לו עבדים אבל אם אין מטבעו יוצא הרי הוא כגזלן
בעל זרוע וכמו חבורת ליסטים המזויינין שאין דיניהן דין וכן מלך זה וכל עבדיו כגזלן לכל
דבר.**

לדינים נוספים מתי במקרה כנ"ל נקרא מלך ומתי הדיוט, ראה ר' צדוק הכהן מלובלין (אור זרוע
לצדיק חידושים על הרמב"ם)

הרב ישראל זצ"ל (עמוד הימיני סימן ז) העמיד מכאן יסוד גדול שביסס והרחיב אותו ממקורות
רבים, שהליך המינוי למלך צריך גם הסכמת העם, וכאן אצל דוד היה משיחה בצינעה ולא במעמד
העם להמליך את דוד בפומבי :

**שהלא בלי הסכמת העם אינו מלך אפילו עפ"י נביא וסנהדרין כמו שמצינו שאמרה אביגיל
לדוד עדיין שאול קיים ולא יצא טבעך בעולם, אעפ"י שכבר נמשח ע"י שמואל הרמתי
ובהסכמת בית דינו". הנה כפי שהוכחנו המשיחה היא ודאי המינוי, אלא שבאמת המינוי
של דוד לא היה ע"מ לסלק מיד את שאול מן המלכות. כי מאחר שנמשח בשמן המשחה אין
זה יכול להתבטל. כך רואים אנו שדוד פחד לנגוע בשאול למרות שרדף אחריו ואמר לאנשיו :
חלילה לי מה' אם אעשה את הדבר הזה לאדוני למשיח ה' לשלח ידי בו כי משיח ה' הוא.
וכן הרג הגר העמלקי באמרו : איך לא יראת לשלח ידך לשחת את משיח**

לסיכום ראינו מספר אפשרויות להבנת הדיאלוג בין אביגיל לדוד בעת ההיא האם הוא מלך לכל
דבריו האם חסר משהו בהעמדתו למלך באופן מהותי או רק באופן מעשי שעדיין לא כולם יודעים
זאת.

סוף דבר דוד שומע בעצת אביגיל ולא מפעיל את סמכותו עד אשר מתבססת מלכותו בגלוי ובהסכמת
העם.

* מאמר זה הינו חלק מעבודה סדורה של מרכז תורה ומדינה "רמב"ם המבואר"
על הלכות מלכים ומלחמותיהם לרמב"ם.
כרך ראשון בסדרה עומד לצאת לאור בעז"ה בשנת תשפ"ב.

[/https://www.toramedina.org.il](https://www.toramedina.org.il)